

ՍՈՒՐԲ ԳՐԱԿԱՆ**ՏԵԼԻՉԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ****Դ.****Ս. ԳԻՐՔ ԵՒ ԲԱԲԵԼՈՆ**

Պերլինի թանգարանը ունի անգնահատելի գանձ մը, կճաքար մը, որուն վրայ պատմուած է թէ ինչպէս նախամարդը իր անմահութիւնը կորսնցուց կամ դրախտէն արտաքսուեցաւ: Այս կճաքարը գտնուած է Թէլ-Էլ-Ամառնայի մէջ: Հին Եգիպտացի գիտնականներ զբաղեր եւ նշաններ են ըրեր այս բաբելական բնագրին վրայ: Հարկաւ Բաբելոնի ազդեցութիւնը մինչեւ Եգիպտոս տարածուած էր:

Բաբելացիք իրենց պատմութիւնը երկու մասի կը բաժնէին. առաջինը՝ Զրհեղեղէն առաջ եւ երկրորդը՝ անկէ ետք: Բաբելոն Զրհեղեղի համար բնական մեծ յարմարութիւն ունէր եւ որքան որ դաշտերը արգասաւոր էին, այնքան ալ անոնք ենթակայ կիկլոններու, որոնք ծովէն ելլելով եւ գետերուն հետեւելով երբեմն սոսկալի վնասներ տրւած են: Այսպէս զոր օր. 1867-ին, Պենկալի ծոցէն թաթառ մը ելաւ ու միանալով ահռելի փոթորկի մը 300 քիլոմետր հեռու գտնուող նաւերուն իսկ կայմերը տարաւ, եւ վերջապէս ան մօտեցաւ Գանգէսի բերանը եւ հսկայական լայնութեամբ ու զօրութեամբ կարճատեւէն ալիքները ծածկեցին 141 աշխարհագրական քառակուսի մղոն տարածութիւն մը 45 ոտք բարձրութեամբ ջուրով. 215,000 մարդիկ խեղդուեցան, մինչեւ որ ջրեղէն այս զանգուածը փշուրեցաւ բարձրագիւր լեռներուն զարնուելով: Կարելի է երեւակայել թէ ո՞րպիսի աւեր կը գործէր այսպիսի կիկլոն մը Բաբելոնի դաշտին վրայ, ուր բարձր լեռներ բոլորովին կը պակսին եւ որպիսի անջնջելի տպաւորութիւն պիտի ընէր այդ տեղական բնակչութեան վրայ: Զրհեղեղի այն նկարագրութիւնը, զոր մենք բաբելական բնագրի համապատասխան տողերու թարգմանութեամբ պիտի տանք, գտնուած է Սադաբաբալի ապարանքի աւերակներուն մէջ, որ Նինուէ կը գտնուէր եւ գրուած էր Քրիստոսէ 2000 տարի առաջ: Վիեննացի նշանաւոր երկրաբան՝ Էտուարտ Զիլա ցուցուցած է արդէն, որ այս Զրհեղեղը կիկլոնի մը նկարագրութիւնն է:

Զրհեղեղի բաբելական պատմութեան համար քանի մը վառիւմտներ ունինք: Մենք նախ պիտի տանք անոնցմէ ամենէն լիակատարը, ապա հետզհետէ պիտի անցնինք միւսներուն: Բաբելոնեան այս դիցաբանական զրոյցը իսկապէս Կիլկամէշի¹ Ս. Գրոց՝ Ներքովի վէպին մէկ մասն է, որ 12 երգով կը ներկայացնէ ասորական Հերակլէսի քաջագործութիւնները: Այս վէպը բովանդակող 11-րդ տախտակը կը ներկայացնէ Կիլկամէշ, Ուրուգ քաղաքին հերոսը, որ ստորին աշխարհ (հոգիներու կայանը) կ'իջնէ իր պապ՝ Ուղնաբիշդիին քով, եւ անկից կը խնդրէ կեանքի խոտը, իր մտերիմ բարեկամ դիւցազնը՝ զէա-Պամին յարուցանելու համար, եւ հոս Ուղնաբիշտի անոր կը պատմէ իր պատմութիւնը, հետեւաբար, ի միջի այլոց, ջրհեղեղի սա՛ պատմութիւնն ալ, որուն տողերը կը նշանակենք բնագիր արձանագրութեան տողերուն թիւերով:

**ԶՐՀԵՂԵՂԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԲԱԲԵԼՈՆԵԱՆ
ԲՆԱԳՐԻՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ**

8) Ուղնաբիշդի ըսաւ անոր՝ Կիլկամէշի,

¹ Ասորեէն համապատասխան բառը կարելի է նաեւ կարդալ Շամ-խազի եւ Իս-տու-պար:

- 9) Ես, ո՛վ Կիլկամեշ, գաղտնի բան մը պիտի յայտնեմ քեզ:
 10) Եւ աստուածներու որոշումը պիտի պատմեմ քեզ:
 11) Շուրիբբակ քաղաքը, զոր դուն կը ճանչնաս,
 12) Որ Եփրատի ափերուն վրայ շինուած է,
 13) Այդ քաղաքը հնուց ի վեր գոյութիւն ունի իր աստուածներով:
 14) Մեծ աստուածներուն սիրտը ուզեց ջրհեղեղ ընել,
 15) Անոնց ցեղի պետն էր Անու,
 16) Իրենց առաջնորդը՝ Բէլ դիւցազն.
 17) Նիմիպ իրենց պատգամաւորն էր,
 18) Էն-Նու Կի իրենց տեղակալը.
 19) Իմաստութեան տէրը, էա խօսեցաւ անոնց հետ²
 20) Եւ մատնեց անոնց ըսածը Քիֆֆիշուի³ մը.
 20ա) «Ո՛վ Քիֆֆիշու, Քիֆֆիշու, ո՛վ Իկարու, Իկարու (= պատ).
 21) Լսէ՛ Քիքքիշու, ունկն դի՛ր Իկարու,
 22) Ո՛վ այրդ Շուրիբբակցի, որդի Ուպարադուի,
 23) Տունը քանդէ եւ նաւ շինէ,
 23ա) Թո՛ղ գոյք ու կահքդ, եւ կեանքդ փրկէ,
 24) Թո՛ղ ստացուածքդ եւ կեանքդ ազատէ,
 25) Ամէն տեսակի կենդանի արարածներ բեր նաւդ.
 26) Այն նաւը, զոր դուն պիտի շինես
 27) Պէտք է ունենայ... կանգուն մեծութիւն,
 28) ... Կանգուն երկարութիւն եւ լայնութիւն.
 29) Թող անիկա ովկիանոսի վրայ (?)»:
 30) Ես հասկցայ եւ ըսի իմ տիրոջ «էա»-ին.
 31) «Կործանէ՛ Տէր իմ, ինչ որ դուն կամիս,
 32) Ես պիտի հետեւիմ եւ կատարեմ.
 33) Սակայն ի՞նչ պիտի ըսեմ քաղաքին, ժողովուրդին եւ աւագներուն»:
 34) Էա խօսեցաւ եւ ըսաւ.
 34ա) Ինծի ըսաւ, իր ծառային.
 35) «Այսպէս պիտի ըսես դուն անոնց.
 36) Որովհետեւ Բէլը զիս կ'ատէ,
 37) Ես պիտի չբնակիմ ձեր քաղաքին մէջ, Բէլի երկրին վրայ պիտի չմնամ,
 38) Դէպի ովկիանոս պիտի իջնեմ ես՝ իմ Տէր էաին հետ բնակելու համար.
 39) Զեր վրայ սաստիկ անձրեւ տեղալ պիտի տայ նա (Բէլ).
 (40-45 կա՛մ կիսկատար է բնագիրը եւ կա՛մ բոլորովին անընթեռնելի):

Հատուած Բ.

- 1) Իր նաւի պատերը 120 կանգուն բարձր էին,
 2) 140 կանգուն իր տանիքին եզերքը.
 3) Ես նկարեցի իր բունը, ես գծեցի զայն.
 4) Ես շինեցի զայն վեց յարկանի.
 5) Եօթնպատիկ բաժնեցի զայն,

² Ասորերէն «Իդ դի-շու-նու դա-մէ» կրնայ նաեւ նշանակել «դաւադրութիւն ըրաւ անոնց դէմ»:

³ Քիք-քի-շու կը նշանակէ ասորերէն եղէգնի ցանկապատ:

- 6) իր ներսը 9 մասերու բաժնեցի ես.
 7) Զուր... սրսկեցի ես անոր մէջ.
 8) Թի պատրաստեցի ես եւ անօթներ դրի հոն.
 9) Զիւթով ծեփեցի ես զայն արտաքուստ (3 սար)
 9ա) Կուպրով ծեփեցի ես զայն ներքուստ (3 սար)
 10) Երեք սար ձէթ տարին նաւին բեռնակիրները,
 11) Բայց մէկ սար ձէթ, որ գործածուեցաւ զոհերու համար,
 12) Ես պէտք ունեցայ երկու սար նաւաշէններու ձէթի:
 13) Մարդերուն համար արջառ մորթեցի ես,
 14) Գառներ մորթեցի ես ամէն օր.
 15) Խնձորօղիով, գարեջուրով, ձէթով եւ գինիով
 16) Զրեցի ես ժողովուրդը ինչպէս գետի ջուրով,
 17) Այնպիսի տօն մը տօնեցի ես, որպէս Աքիդուի տօնը,
 (18-21 տողերը դարձեալ եղծեալ են բայց մնացած քանի մը բառերը կը յայտնեն նաւի պատրաստութիւնը).
 22) Ինչ որ ունէի անով լեցուցի ես նաւը
 23) Որքան որ արծաթ ունէի անով լեցուցի ես զայն,
 24) Որքան որ ոսկի ունէի անով լեցուցի ես զայն.
 25) Որքան որ կենդանիներ ունէի անոնցմով լեցուցի ես զայն:
 26) Նաւի վրայ տարի իմ ընտանիքի արական եւ իգական սեռի անդամները.
 27) Ընտանի կենդանիներ, վայրենի կենդանիներ, գործաւորներ տարի ես հոն:
 28) Շամաշ (շէմս=արեւ) հաստատուն ժամանակ մ'որոշած էր:
 29) «Եթէ փոթորկալից անձրեւ առաքողները երեկոյեան անձրեւ տեղալ տան.
 30) Այն ատեն մտիր նաւդ եւ գոցէ զայն»:
 30ա) Այն որոշեալ ժամանակը հասաւ,
 31) Քուքքիի վարիչները երեկոյեան անձրեւ տեղացուցին
 32) Օրուան շառագնէլէն վախցայ ես,
 33) Օրը տեսնելէ կը վախնայի ես:
 34) Ես նաւ մտայ դուռը գոցեցի.
 35) Նաւը վարելու հոգը թողուցի ես նաւավար Բուզուր-Բէլին,
 36) Ամբողջ շէնք մը իր բոլոր ունեցածով:
 37) Երբ արշալոյսը սկսաւ բացուիլ,
 38) Երկինքի հիմքերէն սեւ ամպեր բարձրացան,
 39) Հատաւտ (փոթորկի Աստուած) կայծակներ դարբնեց հոն.
 40) Մինչ Նեպօ եւ Մալիֆ առջեւէն կ'երթային,
 41) Երկուքն ալ իբր պատուիրակներ լեռներու եւ դաշտերու վրայէն,
 42) Ներկալ խլեց նաւին մէկ մասը,
 43) Նիմիպ յաջողեցաւ եւ ջուրի հոսանք մը թափեց վար,
 44) Անուննաֆի ջահեր բարձրացուցին,
 45) Լուսաւորելով իրենց փայլով ամբողջ երկիրը:
 46) Հատաւտի փոթորիկը ամբողջ երկինքի վրայ տարածուեցաւ
 47) Ինչ որ փայլ ունէր խաւարեցուց,
 48) (աղաւաղեալ) Անիկա ջուրով ողողեց երկիրը....:

Հատուած Գ.

- 1) Մինչ ջուրերը կը բարձրանային լեռնաշղթային վրայ.
- 2) Պատերազմի փոթորկի նման յարձակեցան անոնք մարդոց վրայ.
- 3) Այնպէս որ անոնք զիրար չտեսան.
- 3ա) Մարդիկ երկինքի մէջ չճանչցուեցան:
- 4) Աստուածներն ալ կը վախնային փոթորկալից հոսանքէ,
- 5) Անոնք յետ քաշուեցան եւ բարձրացան Անուի երկինքը⁴
- 6) Աստուածները փախած էին եւ պարիսպին տակ իջեւանած.
- 7) Իսդար կը կանչէր ինչպէս երկունքի ցաւով բռնուած կին մը:
- 8) Կը կանչէր աստուածներու տիրուհին, գեղաձայնը,
- 9) «Անցեալը վերջացաւ.
- 10) Որովհետեւ ես գերագոյն երկինքի դէմ շարիք գործեցի,
- 11) Որպիսի շարիք գործեցի ես գերագոյն երկինքի դէմ,
- 12) Իմ մարդերուս ոչնչացման համար եղած կռիւն կարգեցի,
- 13) Բայց այժմ ես կը հարցնեմ. «Արդեօք մարդիկ անո՞ր համար ծնած են
- 14) Որպէս զի իբր ձուկ ծովը լեցնեն»:
- 15) Անունաբերի աստուածները լացին անոր հետ
- 17) Անոնց շրթունքները ծածկուած էին...
- 18) Վեց օր վեց գիշեր
- 19) Քամին փչեց, մինչ ջրհեղեղը եւ փոթորիկը գերկիր կը սրբէին:
- 20) Երբ եօթներորդ օրը եկաւ ջրհեղեղը դադրեցաւ, փոթորիկը մեղմացաւ,
- 21) Որ բանակի մը նման աւերած էր ամէն ինչ
- 22) Ծովը հանդարտեցաւ, փոթորիկը քչացաւ, ջրհեղեղը դադրեցաւ.
- 23) Բոլոր մարդիկ կրկին հող դարձած էին,
- 25) Ինչպէս ուրի տարածուած էր իմ աչքերուս առջեւ դաշտը,
- 26) Ես պատուհանը բացի եւ լոյսը դէմքիս վրայ ընկաւ.
- 27) Ես նստեցայ կերայ եւ լացի.
- 28) Եւ իմ դէմքիս վրայ արտասուքը հոսեցաւ:
- 29) Ես երկրի վրայ նայեցայ եւ միայն ծով տեսայ,
- 30) 12 (օրերէ) ետք երկիր մը երեւցաւ,
- 31) Նիսիւր լեռան ուղղութեամբ մղուեցաւ նաւը՝
- 32) Նիսիւր սարը նաւը բռնեց եւ անշարժ պահեց զայն,
- 33) մէկ օր, երկրորդ օր Նիսիւր լեռը բռնեց զայն, եւայլն:
- 33ա) Երրորդ օրը, չորրորդ օրը Նիսիւր սարը բռնեց զայն եւայլն
- 34) հինգերորդ օրը վեցերորդ օրը, եւլն.
- 34ա) երբ եօթներորդ օրը հասաւ,
- 35) ես աղանի մը դուրս հանեցի եւ զայն ի բաց արձակեցի,
- 35ա) աղանին թռաւ եւ վերադարձաւ,
- 36) Որովհետեւ թառելու տեղ չկար վերադարձաւ ան:
- 37) Ես ծիծեռնակ մը դուրս հանեցի եւ զայն ի բաց արձակեցի,
- 37ա) ծիծեռնակը թռաւ եւ վերադարձաւ.
- 38) որովհետեւ թառելու տեղ չկար, ան վերադարձաւ:
- 39) Ես ազուաւ մը դուրս հանեցի եւ զայն ի բաց արձակեցի,

⁴ Այսինքն հիւսիսային կամ վերին երկինքը:

- 40) ագռու թռաւ եւ տեսաւ ջուրերու նուագիլը
 41) ագռու թռաւ ո՛չ հեռու կարկաչելով, եւ կրկին թռչելով ա՛լ չվերադարձաւ:
 42) Այն ատեն ես ամէնքն ալ ազատ թողուցի չորս քամիներու ուղղութեամբ, զո՛հ մը մատուցի,
 43) լերան գագաթին վրայ նուիրաբերութիւն ըրի.
 44) երկու անգամ եօթն զոհի անօթներ կանգնեցուցի.
 45) անոնց մէջ թօթափեցի խնկեղէգ, մայրափայտ եւ խնկեղէն
 46) աստուածները հոտոտեցին բուրմունքը,
 46ա) աստուածները հոտոտեցին անուշահոտութիւնը,
 47) աստուածները ժողովեցան իբրեւ ճանճ զոհողին շուրջ:
 48) Երբ վերջապէս «Աստուածներու Տիրուհին» մերձեցաւ:

Հատուած Գ.

- 1) Անիկա առաւ լաւագոյնները... զորս Անու իր բաղձանաց համաձայն պատրաստած էր.
 2) այս աստուածները — կ'երգնում ես, պիտի չմոռնամ,
 3) այս օրերը ես պիտի յիշեմ, զանոնք յաւիտեանս պիտի չմոռնամ,
 4) աստուածները թող երթան նուիրաբերութեանց քով
 5) Բէլ թող չերթայ նուիրաբերութեանց քով
 6) որովհետեւ անիկա չմտածեց, ջրհեղեղին պատճառ եղաւ.
 7) եւ մարդկութիւնս պատժի ենթարկեց

ՏՕՔԹ. Յ. ԹՕՓՃԵԱՆ

Բերա - Կ. Պոլիս

(Շար. 3)

